

THRILLER

Ben Pastor:
Luna Mendax

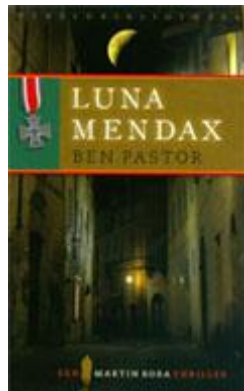
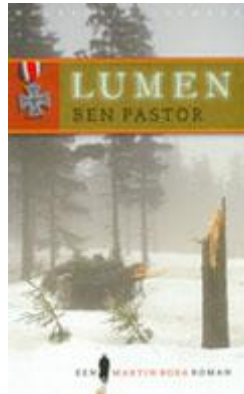
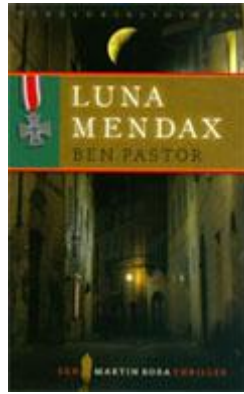

Foto:
Pierpaolo Sabbatini

Ezzulia interview

Ben Pastor

Door Gerd Boeren | Ezzulia.nl

31 maart 2011 | Zo'n twintig jaar geleden begon de Italiaans-Amerikaanse *Ben Pastor* aan haar serie rond Martin Bora. Martin Bora is een aristocraat in dienst van de Duitse Wehrmacht, een gehate nazi, maar evenzeer een integer man in een fout uniform. Vorig jaar gaf uitgeverij Wereldbibliotheek **Lumen** uit, dit jaar ligt opvolger **Luna Mendax** in de winkel.

Luna Mendax laat op zo'n meesterlijke wijze zien hoe Bora omgaat met zowel zijn fysieke als mentale pijn, dat deze totaal door Bora begeisterte lezer vindt dat er hard geijverd moet worden om *Ben Pastor* en haar schitterende boeken in ons taalgebied een grotere bekendheid te geven.

Een interview op Ezzulia is een mooie eerste stap.

"Een man die het lijden kende"

Ben Pastor, je bent in 1950 in Rome geboren, je trouwde een Amerikaans militair en je verhuisde naar Amerika. Voel je je na al die jaren nog Italiaanse en ben je trots op je Italiaanse roots?

Ah, dat is een gevoelige vraag in deze tijden. Ik bracht zowat mijn hele professionele en persoonlijke leven in de Verenigde Staten door, ik schrijf in het Engels en door de band genomen volg ik de protestantse ethiek... ik kan dus rustig zeggen dat ik meer van een Amerikaanse heb dan van een Italiaanse. Ik bezit nog wel de dubbele nationaliteit en natuurlijk bewonder ik de immense historische bijdrage van Italië aan de wereld op het vlak van kunst en cultuur. De familie van mijn vader kwam oorspronkelijk uit de Como streek, bezuiden de Zwitserse grens. De Toscaanse familie van mijn moeder had Joodse voorouders. Of ik trots ben op mijn Italiaanse roots? Ja. Ben ik trots op de hedendaagse politieke situatie in Italië? Absoluut niet. Mijn interesse in de opkomst van twintigste-eeuwse totalitaire regimes vertelt me dat er een groot risico bestaat dat Italië zijn democratisch bestel verliest. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat positieve, democratische krachten dit zullen verhinderen.

Je studeerde archeologie en gaf een tijdlang les aan het Vermont College (Norwich University). Welke historische periode intrigeert je het meest?

Hmmm. Momenteel ben ik fulltime schrijver, ook al onderhoud ik goede relaties met voormalige collega's en studenten van het Vermont College Graduate Program. Gek genoeg gaf ik maar twee keer een Introductie tot de Archeologie. Tijdens het grootste deel van mijn carrière was ik verbonden aan het Departement voor Humane wetenschappen op de civiele campus van het oudste militaire college van de VS. Geschiedenis, literatuur en onderzoek naar Jung, de grondlegger van de analytische psychologie, waren mijn ding. Binnen de geschiedenis heb ik een lichte voorkeur voor de Oudheid, meer bepaald de derde en vierde eeuw na Christus, voor de jaren voorafgaand aan de Eerste Wereldoorlog en dan meer specifiek in Bohemen-Moravië en Praag, en voor de jaren tussen de Spaanse Burgeroorlog en het einde van de Tweede Wereldoorlog (1936-1945). Deze voorkeur betekent ook dat ik geweldig gefascineerd ben door de kunst, architectuur en stijl van deze historische perioden. Wist je trouwens dat Italië dit jaar honderdvijftig jaar nationale eenheid herdenkt? De decade 1860-1870 vol strijd om de onafhankelijkheid intrigeert me eveneens.

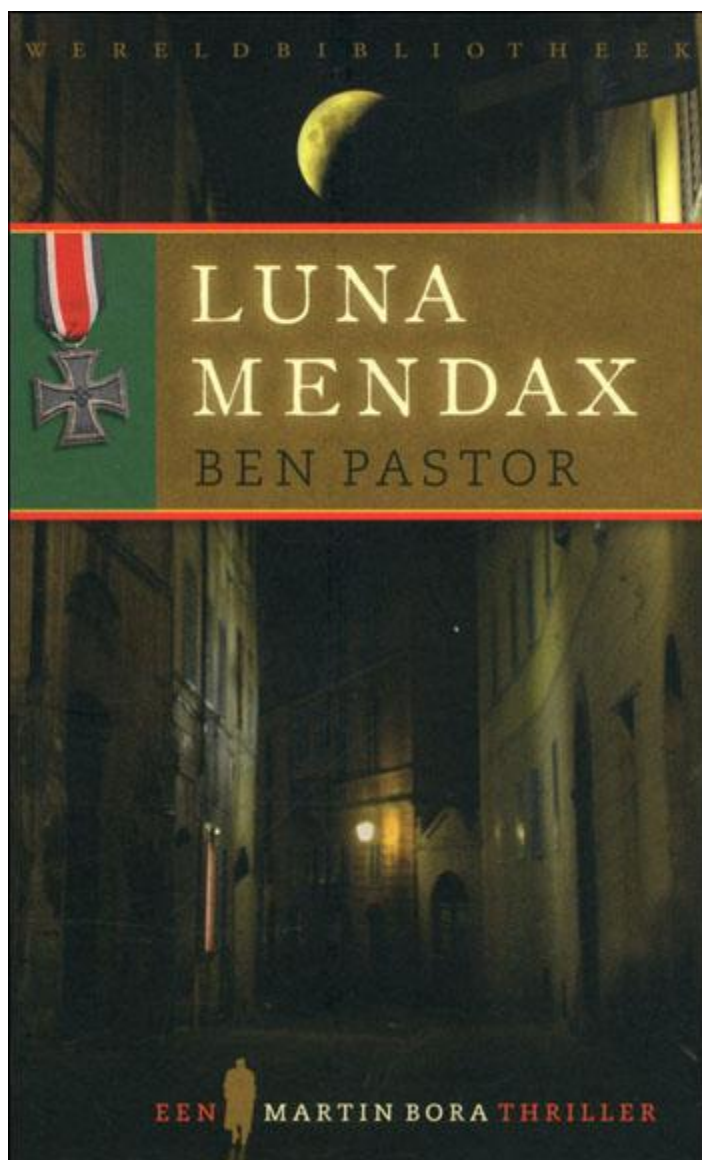
Wij, Nederlandssprekenden, kennen je pas sinds vorig jaar, toen je boek **Lumen** verscheen bij uitgeverij Wereldbibliotheek. In dit boek treedt je hoofdpersonage Martin Bora op. Hij is een officier bij de Duitse Wehrmacht, een Nazi dus. Waarom koos je voor "de vijand" als hoofdpersonage? En waarom precies voor de Tweede Wereldoorlog?

Wel, Bora is al wel eens beschreven als “de juiste man in het verkeerde uniform”. Graaf Stauffenberg, de man die in 1944 een mislukte aanslag op Hitler pleegde, stond fysiek en moreel model voor Bora. Ik heb in Bora geprobeerd om de onmiskenbare flair van een Duitse jonker te combineren met het hartverscheurende dilemma van een man die zijn land dient onder een slechte leider. Het zou veel gemakkelijker geweest zijn om een “simpatico”, een sympathieke held, op te voeren – een US soldaat, bijvoorbeeld – maar de uitdaging zou veel minder interessant geweest zijn. We weten allemaal dat slechteriken vaak de geheime lievelingen van het publiek zijn. Mijn streven, doorheen de Bora romans, is om een van die mannen te laten zien die, in een universeel gehaat uniform, toch volledig gaat voor rechtvaardigheid en genade. Zoals je weet is Bora een ontoegankelijke jonge man, die slechts mondjesmaat zijn zachte kant laat zien. Hij heeft per slot van rekening stugge, Schotse voorouders, daar kan hij zelf niets aan doen, helaas. Tja, en waarom ik voor de Tweede Wereldoorlog koos... Ik ben gefascineerd door de rationele stijl van die tijd, door de muziek van de jaren '30 en '40 en bovenal door het uitzonderlijke idealisme van zo velen. Was dit niet “de Laatste Goede Oorlog”?

Recent werd een tweede Martin Bora vertaald, **Luna Mendax**. In dit boek maak je ons getuige van Bora's pijn, fysiek zowel als mentaal, en van zijn strijd om het goede te doen, ook al maakt hij deel uit van de bezettende macht. De beschrijving van Bora's smart gaat door merg en been. Ik vroeg me meermaals af hoe je er in slaagt om deze gevoelens van pijn, verdriet en spijt zo haarscherp neer te zetten.

Ik heb lang geloofd dat wij allemaal eerder kinderen van onze zorgen zijn dan van ons geluk. Leed vormt ons, ten goede of ten kwade. In Haendels Messiah horen we Christus beschreven worden, geheel volgens de bijbel, als “een man die het lijden kende en met ziekte vertrouwd was”. De verliezen van Bora – zijn broer, zijn fysieke integriteit, de liefde van zijn vrouw – staan voor het leed waar wij allemaal in zekere mate mee vertrouwd zijn: als iemand van wie we houden sterft, wanneer we verlaten worden, wanneer ouderdom of ziekte ons verzwakt. Naar mijn aanvoelen moet een misdaadroman die naam waardig, de lezer meer bieden dan louter de ontrafeling van een moordmysterie. Gebruikmakend van mijn persoonlijke verliezen wil ik in Bora's problemen de pijn van anderen spiegelen – pijn herkent pijn – en tonen hoe een weldenkend individu zijn negatieve ervaringen kan gebruiken om te groeien, eerder dan om in elkaar te stuiken. Er zijn schitterende voorbeelden in de literatuur: Graham Greene, Franz Kafka en Toni

Morrison zijn in mijn ogen drie absolute meesters in het verhalen over pijn en

verlies.

Lumen speelt zich af in Kraków, Polen, in 1939. **Luna Mendax** is gesitueerd in de buurt van Verona, Italië, in 1943. Ontbreken er in ons taalgebied delen tussen **Lumen** en **Luna Mendax**? Uit hoeveel delen bestaat de serie eigenlijk?

Tot op vandaag bestaat de serie uit zeven delen. De serie begint met **The Horseman's Song** – dat boek speelt zich af in Spanje, in 1937, waar Martin een drieëntwintigjarige vrijwilliger in het Spaanse Vreemdelingenlegioen is en aldaar de moordenaar van de homofiele dichter en toneelschrijver Federico García Lorca tegen het lijf loopt. **Master of One Hundred Bones** – dat boek verschijnt in mei in Italië bij Sellerio Publishing – speelt zich af in Bora's thuishaven Leipzig. Hij is er getuige van internationale intriges en moord gedurende een Japans-Italiaans officieel bezoek in de lente van 1939. Daarna volgen **Lumen** en **Luna Mendax**, de boeken die recent in Nederland verschenen. **Kaputt Mundi** is het vervolg, en ook aangekocht door uitgeverij Wereldbibliotheek. Dit boek begint in bezet Rome eind 1943 en eindigt met de Amerikaanse bevrijding van de stad, begin juni 1944. In dit boek vormt Martin Bora opnieuw een team met inspecteur Guidi. **The dead in the Square** speelt in de dagen die volgen op het voorgaande boek, in de

bergen van Abruzzi – deze streek is jammer genoeg bekend om de redelijk recente aardbeving. **The Venus of Salò** brengt Bora naar de winter van 1944-1945, in Mussolini's zogenaamde Sociale Republiek in het uiterste noorden van Italië, aan de oevers van het Gardameer. Titiaan schilderde een Venus, maar in dit boek gaat het om een echte vrouw... Ik heb nog twee extra delen in mijn hoofd. Eentje waarin Bora naar Rusland gaat, en dan het verhaal over het einde van de oorlog.

Je vertelt dat in **Kaputt Mundi**, het boek dat we volgend jaar in vertaling mogen verwachten, Martin weer een team vormt met inspecteur Guidi. Dit personage komt mooi tot leven in **Luna Mendax**. Hij is een Italiaanse, integere politiemann, die zowel krijgt af te rekenen met de Duitse bezetters als met de fascistten van Mussolini.

Ik zeg altijd dat Sandro Guidi - Sandro was mijn vaders koosnaampje, en Guidi is de naam van de middeleeuwse heren die heersten over het Toscaanse stadje waar mijn moeder geboren werd - zowel het goede als het slechte vertegenwoordigt van wat we ons doorsnee voorstellen bij "een Italiaans temperament". Hij is trots, moedig, en tegelijkertijd denkt geen haar op zijn hoofd eraan om meer te riskeren dan strikt noodzakelijk. Hij is een beetje afgunstig, zeer gehecht aan zijn moeder, intelligent, snel in het offensief gedrukt... Hij is helemaal anders dan Bora, maar in zekere zin vult hij hem perfect aan. Guidi en Bora zijn bijna complementair. Guidi speelt een belangrijke rol in **Kaputt Mundi**, waar zijn karakter verder uitgewerkt wordt, in het aanschijn van zijn Duitse tegenhanger.

Ik verheug me al op **Kaputt Mundi**. Zoals je zegt speelt het zich af in Rome. Je bent daar zelf geboren, vijf jaar na de oorlog en na de executie van Mussolini. Denk je dat je jeugd als een post-tweedewereldoorlogkind je keuze voor Martin Bora beïnvloedde? Herinner je je nog iets van die tijd?

Zonder enige twijfel heeft mijn leven met mijn ouders die leden in de oorlog mijn beeld van en op die historische periode gevormd. Mijn vader was een Italiaans legerarts die bijna drie jaar in een Frans gevangenenkamp in Noord Afrika doorbracht omdat hij weigerde om zijn gewonde soldaten in de steek te laten. Mijn moeder had een Joodse achternaam in een door Nazi's bezet, verhongerd en verarmd Rome – Via Paganini, Guidi's adres in **Kaputt Mundi**, was trouwens haar adres in die jaren. Hun nooit aflatende bezorgdheid dat op elk moment een andere oorlog kon beginnen, de fysieke en mentale belasting die ze doorstonden omwille van honger en ontbering, hun idealisme en onbaatzuchtige houding maakten dat ik hun generatie enorm bewonderde. Ik noem het "de generatie van reuzen". Als naoorlogs kind speelde ik op plaatsen waar slechts enkele jaren eerder bommen en granaten uit de lucht vielen, ik had kennissen in wiens huizen Duitse officieren ingekwartierd waren, ik deelde in de relatieve armoede die zelfs gegoede families in de jaren vijftig aan den lijve ondervonden en ik leerde de waarde kennen van niet-materiële dingen. Hoe

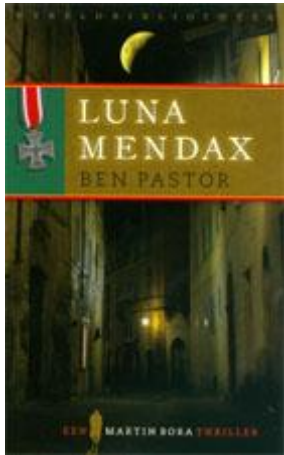
sterk de situatie van mijn ouders er later ook nog op vooruit ging, ongebreideld consumeren is nooit een deel van ons leven geworden.

Laten we even terugkomen op Martin Bora. Hij is eerder jong, 23 in **Lumen**, 27 in **Luna Mendax**, en opmerkelijk wijs en verstandig. Hij is heel zeker een held, maar eentje van het verborgen soort. Hij houdt van zijn vrouw, maar ze schenkt hem nauwelijks aandacht. Hij verloor zijn broer. Hij moet onmenselijk moeilijke keuzes maken. Je vraagt je af hoe iemand in deze omstandigheden recht blijft. Wordt zijn leven in volgende boeken wat makkelijker?

Martin is een “vroegbloeiër”. Hij behoort tot die generatie van jonge aristocraten met internationale ouders (hoge officieren, diplomaten, artiesten met aanzien) die diverse talen spreekt, gerenommeerde scholen bezocht, opgevoed is door strenge ouders en ook nog eens geïndoctrineerd werd in de rooms-katholieke leer door hoge geestelijken. Hij was één van die officieren met het motto “Esse quam videri” – “Liever zijn dan schijnen”. Hij is nog vrij vrolijk en onbezonnen in Spanje, maar vanaf zijn tijd in Polen krijgt hij een ernstigere uitstraling. Rusland (niet enkel Stalingrad of Koersk) verandert zijn visie op het leven. Toch blijft hij van klassieke muziek en kunst houden, behoudt hij zijn gevoel voor ironie en kan hij fysiek zeer gepassioneerd zijn. Benedikta is waarschijnlijk de verkeerde vrouw voor hem, net zoals hij de verkeerde man voor haar is: de oorlog doet de rest om hun huwelijk te nekken. Gelukkig vindt deze knappe en goed opgeleide officier andere interesses, misschien zelfs een nieuwe liefde – een helemaal andere dan Dikta. Laten we het erop houden dat het leven hem nooit in situaties brengt die hij niet kan dragen.

Een laatste vraag, Ben Pastor. Ken je **Kind 44**, geschreven door *Tom Rob Smith*? Ook in dat boek verandert een overtuigd lid van een “slecht regime” in iemand die zich inzet voor de goede zaak.

Tot mijn schande moet ik bekennen dat ik **Kind 44** niet gelezen heb, al klinkt het erg intrigerend! Toen ik zo’n twintig jaar geleden begon met de serie rond Martin Bora, was ik erg geïnteresseerd in waar Smith nu ook door gefascineerd lijkt: de goede man in het verkeerde uniform. Over het algemeen lees ik niet veel fictie. Wat ik lees dient meestal als research: geschiedkundige of aardrijkskundige werken et cetera. Die research is nodig voor de boeken met Martin Bora, maar evenzeer voor mijn reeks rond Aelius Spartianus – met een erg van Bora verschillende officier, namelijk iemand uit de Romeinse oudheid – of voor mijn boeken rond Praag. Militaria - uniformen, wapens, documenten - intrigeren me en ik lees vrij breed over dat onderwerp.

Italië, winter 1943. Terwijl het zuiden van het land is bevrijd, houdt Mussolini in het noorden stand met steun van de Duitsers. In deze gespannen situatie wordt in Verona een kopstuk van de Italiaanse fascistische partij vermoord. Martin Bora, officier van de Duitse inlichtingendienst, wordt op de zaak gezet. Hij moet samenwerken met de Italiaanse inspecteur Sandor Guidi, maar die heeft weinig vertrouwen in de gesloten en veeleisende Bora.

Martin Bora concentreert zich op de raadsels rond de moord, inspecteur Guidi is vooral geïnteresseerd in de mooie jonge weduwe. Hoewel zij de schijn tegen heeft, doet Guidi er alles aan om haar onschuld te bewijzen. Maar Bora ontdekt zaken die een heel ander licht op haar werpen. Of hebben Bora en Guidi alle twee ongelijk en is alles anders dan het lijkt? Tegen de achtergrond van een wereld in oorlog strijden de twee tot elkaar veroordeelde mannen om de waarheid.

Wil je reageren op dit interview?

Dat kan op het forum van Ezzulia, waar een apart topic is aangemaakt voor de discussie over dit interview met - en de boeken van - *Ben Pastor*.